

PROBLÉMY SPOJENÉ S IMPLEMENTÁCIOU PROGRAMU LEADER V MAS MALOHONT V PROGRAMOVOM OBDOBÍ 2007-2013

BOHÁTOVÁ Zuzana, BUMBALOVÁ Monika

Abstract

Significant regional disparities and overall unfavorable situation in rural areas were the main reasons for more attention devoted to the rural areas and its development. One of the ways how the situation can be improved is through strengthening of cooperation and partnership using the implementation of LEADER program. This program considerably contributes to promotion of “bottom up” approach; however, its implementation causes numerous difficulties to the regions mainly of financial and institutional nature. The paper focuses on identification of these problems in the environment of the Local Action Group Malohont. Within the paper, the emphasis is put on the characteristic features of the program connected with the support for small and medium enterprises and on description of the problems connected with projects’ approving and financial refunding. Consequently, we listed some possibilities how the situation can be improved in the next programming period 2014 - 2020 either by measures adopted outside of the LAG or by help coming from inside.

Key words: LEADER, Local Action Groups, regional development, financial problems.

JEL classification: R11

Abstrakt

Značné regionálne disparity a celkovo nepriaznivá situácia vo vidieckych oblastiach sú jedným z hlavných dôvodov zvýšenej pozornosti venovanej vidieckym oblastiam a ich rozvoju. Jedným zo spôsobov, ktorým je možné prispieť ku zlepšeniu celkovej situácie na vidieku je posilnenie spolupráce a partnerstva prostredníctvom implementácie programu LEADER.

Tento program je nepochybným prínosom pri presadzovaní prístupu „zdola nahor“, napriek tomu však regióny pri jeho implementácii musia čeliť mnohým ťažkostiam najmä finančného a inštitucionálneho charakteru.

Príspevok sa zameriava na identifikáciu problémov v konkrétnom prostredí miestnej akčnej skupiny Malohont. V príspevku sa dôraz kladie najmä na charakteristiku systému vo vzťahu k podpore malých a stredných podnikov a na popis problémov spojených so schvaľovaním a vyplácaním finančných prostriedkov. Následne sú navrhnuté spôsoby, akými by sa situácia mohla v budúcom programovom období 2014-2020 vylepšiť, a to jednak zásahmi z vonka a jednak opatreniami prijatými vo vnútri MAS.

Kľúčové slová: LEADER, miestne akčné skupiny, rozvoj regiónov, finančné problémy.

Úvod

Prístup LEADER je súčasťou Programu rozvoja vidieka SR 2007-2013. V rámci vidieckej politiky Európskej únie je tento program považovaný za vhodný nástroj pre naštartovanie pozitívnych zmien nepriaznivej socio- ekonomickej situácie vo vidieckych oblastiach. Prístup LEADER svojou filozofiou „zdola nahor“rešpektuje politiku zameranú na posilnenie vnútorných zdrojov regiónu, a to hlavne budovaním kapacít ľudských zdrojov a podporovaním vzniku miestnych akčných skupín. Na Slovensku sa začal tento prístup naplno uplatňovať od roku 2007. Vzhľadom na relatívne krátku prípravu na prístup LEADER v podmienkach SR sa miestne akčné skupiny stretávajú s mnohými problémami súvisiacimi s jeho realizáciou. Cieľom príspevku je poukázať na prekážky v implementácii prístupu LEADER v miestnej akčnej skupine MAS Malohont a návrh možností jeho zlepšenia v budúcom programovacom období.

Literárny prehľad

LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale- Spojenia medzi aktivitami podporujúcimi rozvoj vidieckej ekonomiky) je novátorský prístup v rámci politiky rozvoja vidieka EÚ. Ako už názov naznačuje, je to skôr metóda mobilizácie a realizácie rozvoja vidieka v miestnych vidieckych spoločenstvách než pevný súbor opatrení, ktoré treba zrealizovať.

Prístup Leader vznikol z iniciatívy Európskej komisie začiatkom 90-tych rokov ako pilotný projekt pre podporu integrovaných aktivít či rozvojových schém, ktoré sú programované a realizované výhradne na miestnej úrovni. (Tvrdoňová, 2006)

Cieľom jeho vzniku bolo vytvorenie účinného nástroja na aktívnu účasť na vytváraní vlastnej budúcnosti. Na základe prvotných hodnotení môžeme povedať, že prístup LEADER je dobre fungujúci nástroj v pomerne rôznych situáciách a druhoch oblastí, ktorý prispôbuje tvorbu vidieckych politík mimoriadnej rozmanitosti potrieb vidieckych oblastí.

V programovacom období 2004 – 2006 nebol v rámci SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka prístup LEADER na Slovensku implementovaný. Ministerstvo pôdohospodárstva SR však už v priebehu rokov 2004 a 2005 využilo iné zdroje na vytváranie lokálnych partnerstiev typu LEADER a vyškolenie manažérov. Jednou zo zrealizovaných aktivít bolo využitie technickej pomoci programu SAPARD. Jednalo sa o pomoc zameranú na vypracovanie rozvojových stratégií v 11 územiach SR. (Program rozvoja vidieka SR 2007-2013)

V programovacom období 2007–2013 sa LEADER integroval do všetkých vnútroštátnych/ regionálnych programov rozvoja vidieka. Tým sa otvorili nové možnosti na uplatnenie prístupu LEADER.

Slovenská republika v programovom období 2007-2013 zakotvila program LEADER v Národnom strategickom pláne rozvoja vidieka SR, v rámci ktorého stanovila ciele rozvoja vidieka, národné priority so zohľadnením strategických usmernení Spoločenstva a finančný rámec z EAFRD a iných zdrojov. Národný strategický plán rozvoja vidieka SR spracovalo Ministerstvo pôdohospodárstva SR v decembri 2006. Jeho programovým dokumentom je Program rozvoja vidieka 2007 – 2013.

Program podrobne rozpracováva všetky štyri prioritné osi:

- Os 1: Zvýšenie konkurencie schopnosti sektora poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
- Os 2: Zlepšenie životného prostredia a krajiny
- Os 3: Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva
- Os 4: Realizácia prístupu LEADER

Prístup LEADER sa v Slovenskej republike realizuje prostredníctvom Osi 3. V praxi to znamená, že miestne rozvojové stratégie (založené na charaktere územia a jeho vplyve na zameranie stratégie) by mali brať do úvahy jednu alebo viac priorít uvedených v opatreniach Osi 3.

Špecifickosťou prístupu Leader sa vo svojich prácach zaoberajú viacerí autori (Milotová 2011, Tvrdoňová 2007, Machold 2004, Červená- Kroupová 2007, Niemi-Ahlstedt, 2007, Rosová 2003)

Milotová (2011) hovorí, že prístup Leader možno nazvať skôr filozofiou ako metódou. Je založený na 7 kľúčových znakoch, ktorých napĺňaním sa dosahuje celkový rozvoj.

Rozdiel medzi LEADERom a inými, tradičnejšími opatreniami vidieckej politiky je prístup naznačujúci skôr „ako“ postupovať, než „čo“ treba robiť. Všetky znaky programu sa navzájom dopĺňajú a ovplyvňujú, nielen v priebehu celého procesu realizácie ale aj s trvalými pozitívnymi dopadmi na vidiecke oblasti a schopnosťou riešiť vlastné problémy.

Kroupová – Červená (2007) považujú za výhodu LEADERu regionálny strategický prístup, ktorý sa netýka len poľnohospodárstva, ale pokrýva celý rad problémov vidieka.

LEADER je nástroj, ktorý pomáha zmeniť odkázanosť na cudziu pomoc na aktívny prístup k životu s využitím toho, čo vidiek poskytuje – teda jeho kultúrneho a prírodného dedičstva. Ľudia sa naučia využívať toto bohatstvo aj na ekonomický rozvoj (Rosová, 2003).

Cieľom metodológie prístupu LEADER je spojiť ľudí, zaktivovať nových ľudí a akčné skupiny na prácu týkajúcu sa rozvoja vidieka, ďalej komunikácia o možnostiach rozvoja, rozvinutie kooperácie medzi súkromnou a verejnou sférou a zvýšenie spolupráce na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni. (Niemi a Ahlstedt, 2007)

Hlavnou a základnou funkčnou jednotkou v rámci prístupu LEADER je miestna akčná skupina (MAS). Je to zoskupenie verejného a súkromného sektora na miestnej úrovni, kde na úrovni rozhodovania partnerstvo musí pozostávať z min. 50 % zástupcov zo súkromného sektora vrátane občianskeho a neziskového a max. z 50% zástupcov verejného sektora.

Hradiská (2007) v súvislosti s vytvorením miestnej akčnej skupiny poukazuje na nevyhnutnosť súbežného budovania kapacít v územiach. Každá MAS sa tak stane dôležitým živým orgánom vytvárajúcim vhodné prostredie pre spoluprácu a partnerstvo verejného a súkromného sektora. Takéto partnerstvo je podľa nej základným stavebným prvkom endogénneho rozvoja vidieckych oblastí.

Rovnako Tvrdoňová (2003) vyzdvihuje okrem sformalizovaného partnerstva ako jedného zo základných neoddeliteľných prvkov integrovaného a udržateľného rozvoja vidieka na miestnej úrovni aj rozvojový program a výkonný manažment.

Ako uvádza Milotová (2011), podcenenie dôležitosti budovania kapacít v území sa prejavuje v neskorších procesoch implementácie, ktoré možno identifikovať ako: nedostatočná pripravenosť národných orgánov, nekoordinované a nesystematické rozvíjanie verejno-súkromných partnerstiev a nepochopenie prístupu LEADER.

Spolupráca medzi jednotlivými subjektmi MAS má v súčasnom období ešte značné rezervy. Pri ich odstraňovaní by malo byť nápomocné Ministerstvo pôdohospodárstva, napr. prostredníctvom zjednodušenia podmienok pre podávanie projektov. Naopak, zdola môže prísť pomoc od podnikateľov, obcí a vysokých škôl, ktorých členstvo v MAS môže byť výrazným prínosom nielen z dôvodu financií, ale aj z hľadiska prenosu informácií či príkladov dobrej praxe. V súčasnosti je však spolupráca medzi lokálnymi, regionálnymi a národnými aktérmi rozvoja skôr formálna. Aktéri si zatiaľ neuvedomujú, že spolupráca nie je len možnosťou, ale je podmienkou úspechu. (Svobodová 2010) .

Hoci program prešiel od roku 1991 dlhším vývojom, stále neexistuje garancia v systéme pre dokonalé odstránenie subjektívnych prvkov. Vzhľadom na to, že skupiny tvoria malé územné celky, zainteresované strany sa navzájom poznajú, takže pri rozhodovaní môže zohrávať úlohu aj subjektívny aspekt. Neupauerová (2010) konštatuje, že vzhľadom

k predchádzaniu rozdrobenosti, pre efektívne využitie programu LEADER s ohľadom na rozlohu Slovenska, by bolo postačujúcich približne 20 až 25 miestnych akčných skupín.

V Slovenskej Republike je v súčasnosti 29 miestnych akčných skupín. V rámci prvej výzvy na predkladanie Integrovaných stratégií rozvoja územia pre opatrenie 4.1 Implementácia Integrovaných stratégií rozvoja územia a opatrenie 4.3 Chod Miestnej akčnej skupiny, ktorá bola zverejnená 4. apríla 2008, bolo výberovou komisiou Riadiaceho orgánu na hodnotenie integrovaných stratégií rozvoja územia a výber miestnych akčných skupín vybraných 15 konečných prijímateľov, ktorým bol udelený Štatút Miestnej akčnej skupiny. Druhá výzva bola zverejnená v októbri 2009, pričom štatút miestnej akčnej skupiny bol udelený 14 subjektom.

Metodika

Pre účely spracovania príspevku boli využité informácie získané riadeným rozhovorom s manažérkou miestnej akčnej skupiny Malohont a s viacerými členmi MAS, ktorí zastupovali všetky sektory prítomné v MAS a síce verejný, súkromný a tretí sektor. Tieto rozhovory sa uskutočnili ako súčasť Prípadovej štúdie 2011 organizovanej Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre v rámci programu IMRD (Erasmus Mundus: International Master of Science in Rural Development).

Teoretické východiská pre spracovanie problematiky boli získané štúdiom domácej a zahraničnej odbornej literatúry ako aj platnej legislatívy.

Informácie získané riadeným rozhovorom a z teoretických podkladov boli následne spracované do SWOT analýzy charakterizujúcej stav implementácie programu LEADER v MAS Malohont, ktoré je možné aplikovať aj na územie SR.

Cieľom príspevku bolo identifikovať problémy, ktorým musí MAS čeliť počas svojej činnosti a ktoré majú negatívny dopad na celkovú situáciu v regióne. V príspevku sme sa zamerali najmä na problémy inštitucionálneho a finančného charakteru.

Výsledky a diskusia

Situačná analýza MAS Malohont

Územie MAS Malohont sa nachádza vo východnej časti Banskobystrického kraja a tvorí ho spolu 38 vidieckych obcí a mesto Hnúšťa, ktoré zaberajú rozlohu 650 km². Väčšina územia spadá do okresu Rimavská Sobota, menšia časť (5 obcí) do okresu Poltár. Veľkosťou sa obce v regióne radia prevažne k malým obciam, keďže až 74% obcí má menej ako 500 obyvateľov (ISRU, 2008).

Na území MAS žije spolu 26 000 obyvateľov, z čoho 15% patrí k rómskej národnosti. Región dlhodobo bojuje s vysokou mierou nezamestnanosti, ktorá sa nachádza nad národným priemerom a dosahuje hodnotu 26%, čo má za následok nízku kúpyschopnosť obyvateľstva. Podobne ako pre ostatné, prevažne vidiecke oblasti na Slovensku, aj pre tento región je typické starnutie obyvateľstva a odchod mladých ľudí za prácou do ekonomicky rozvinutejších regiónov prevažne na západe Slovenska, prípadne do zahraničia. Vzdelanostná úroveň v regióne je nízka, keďže 30% obyvateľstva má ukončené len základné vzdelanie, 22% stredné vzdelanie bez maturity a 22% stredné vzdelanie s maturitou (ISRU, 2008).

Čo do vybavenosti obcí mnohé z nich disponujú nedostatočnou technickou infraštruktúrou, keďže len 46% obcí je úplne alebo čiastočne plynofikovaných a iba v 8 obciach je vybudovaná kanalizácia (ISRU, 2008).

V rámci ekonomických aktivít v regióne je v najväčšej miere zastúpené poľnohospodárstvo a drevospracujúci priemysel. Podnikateľské aktivity sa orientujú prevažne na terciárny sektor. Región disponuje dobrými podmienkami pre rozvoj turizmu, ktorý však v súčasnosti zaostáva (ISRU, 2008).

Za pozitívny jav v regióne možno považovať prítomnosť viacerých aktívnych občianskych združení a iných neziskových organizácií, ktoré prispievajú k rozvoju územia. Tieto aktivity majú v regióne dlhú tradíciu čoho znakom je aj fakt, že samotná MAS vznikla na základe troch už existujúcich mikroregiónov a teda možno predpokladať, že miestni lídri boli familiárni s princípmi spolupráce a partnerstva.

Problémy MAS Malohont

Miestna akčná skupina Malohont patrí k jedným z najúspešnejších MAS na Slovensku, o čom svedčí aj počet prijatých, uzatvorených a realizovaných projektov. Napriek tomu však počas svojej činnosti musí čeliť viacerým prekážkam, ktoré majú zväčša inštitucionálny alebo finančný charakter a v konečnom dôsledku majú negatívny dopad na územie celého regiónu.

Ako už bolo spomenuté v predchádzajúcom texte, územie MAS je charakteristické dlhodobou vysokou mierou nezamestnanosti a teda je logické, že tvorba pracovných miest je jednou z priorit, ktoré sa MAS zaviazala dosiahnuť. V tomto smere sa však problematické javí nastavenie programu LEADER na národnej úrovni, keďže jediné aktivity, ktoré sa dajú financovať, sú aktivity zahrnuté v osi 3 Programu rozvoja vidieka SR 2007-2013.

Je všeobecne známe, že jedným zo spôsobov ako prispieť k tvorbe pracovných miest je podpora a rozvoj malého a stredného podnikania v regióne. Podpora takýchto aktivít cez LEADER však nie je dostatočná, keďže jedinou aktivitou, ktorá je oprávnená na finančnú pomoc je vybudovanie zariadení vidieckeho turizmu do 10 lôžok. Napriek tomu, že zlepšenie situácie v oblasti turizmu je jednou z priorit územia, takéto riešenie nie je postačujúce a to hneď z niekoľkých dôvodov.

V prvom rade je zrejmé, že nie všetci podnikatelia, ktorí sa v území nachádzajú, majú záujem o rozšírenie svojich aktivít o cestovný ruch, čo pravdepodobne nebolo ani záujmom manažmentu MAS, a teda nemajú možnosť čerpania prostriedkov z programu LEADER.

Druhou zásadnou otázkou je, do akej miery takto investované prostriedky prispievajú k rozvoju regiónu ako takého, keďže zariadenia do 10 lôžok sú skôr mikropodnikmi bez možnosti tvorby väčšieho počtu pracovných miest. Navyše je málo pravdepodobné, že v budúcnosti budú generovať značný zisk pre podnikateľov a výrazný multiplikačný efekt pre ekonomiku v regióne.

Dôležitým faktorom je aj to, že podnikatelia, ktorí získajú finančné prostriedky z programu LEADER sú povinní zariadenie používať na stanovený účel len po obdobie piatich rokov. Týmto sa otvára nová otázka udržateľnosti takejto investície a umocňuje sa už spomenutý fakt malého vplyvu na ekonomiku v regióne.

Slabá podpora rôznorodých podnikateľských aktivít pôsobí tiež kontraproduktívne v prípade záujmu aktérov súkromného sektora o členstvo v MAS. Na jednej strane ich členstvo v MAS je nevyhnutné na fungovanie skupiny, na strane druhej, keďže nevidia reálnu možnosť získania finančných prostriedkov z programu, nemajú o členstvo záujem.

Na základe uvedených faktov je zrejmé, že jednak pre celkový ekonomický rozvoj regiónu, jednak pre plynulý chod miestnej akčnej skupiny by bolo osožné, keby sa na národnej úrovni rozšírili podporované aktivity v oblasti malého a stredného podnikania z programu. Príležitosť na tento krok sa vyskytne už budúci rok, keď sa budú modifikovať pravidlá pre prístup LEADER pre nové programovacie obdobie 2014- 2020.

Ďalšie problémy, na ktoré je potrebné poukázať patria do skupiny administratívnych a finančných problémov. Po tom, ako sú Žiadosti o nenávratný finančný príspevok (ŽoNFP) -

podané miestnou akčnou skupinou, postupujú na schválenie do Pôdohospodárskej platobnej agentúry (PPA). Na základe Integrovanej stratégie rozvoja územia MAS Malohont by proces schvaľovania PPA nemal trvať dlhšie ako 2,5 mesiaca. Tento termín sa však spravidla predlžuje vzhľadom na administratívnu preťaženosť úradu. Tento fakt spôsobuje nemalé ťažkosti konečným prijímateľom finančnej pomoci. Vyžadované spolufinancovanie projektov zo strany konečných prijímateľov je v mnohých prípadoch značné a tí sú potom nútení požiadať o úver od komerčných bánk. Banky však nie sú ochotné úvery schváliť, pokiaľ sa koneční prijímatelia nepreukážu podpísanou Zmluvou o nenávratný finančný príspevok z PPA. Preto koneční prijímatelia často pri predkladaní ŽoNFP riskujú finančnú neistotu, čo mnohých z nich odrádza. Navyše pri čerpaní týchto financií platí, že projekty v konečnom dôsledku môžu predkladať len tí majetnejší a nie prijímatelia, ktorí pomoc najviac potrebujú.

Nasledujúcim problémom podobného charakteru je refundácia finančných prostriedkov po ukončení projektov. V zmluvách uzatvorených medzi PPA a konečnými prijímateľmi sa uvádza „po splnení všetkých podmienok preplatí PPA konečnému prijímateľovi výdavky v schválenej výške najneskôr do štyroch kalendárnych mesiacov odo dňa doručenia kompletnej ŽoP. V osobitne odôvodnených prípadoch môže byť takáto lehota bez uzatvorenia dodatku k zmluve prekročená na základe skupinovej výnimky pre dané opatrenie udelennej Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR maximálne do roku 2013“. Z materiálov poskytnutých MAS Malohont však vyplýva, že ani jeden zo schválených projektov zatiaľ nebol refundovaný napriek tomu, že ich realizácia je ukončená. Za týmto problémom opäť treba hľadať nedostatočnú pružnosť Pôdohospodárskej platobnej agentúry a zdĺhavý administratívny proces vyplácania finančných prostriedkov. Podobne ako dlhé lehoty pri schvaľovaní žiadostí, aj prieťahy pri vyplácaní refundácií pôsobia na konečných prijímateľov demotivujúco.

Zlepšenie by v tomto prípade mohlo nastať posilnením ľudských zdrojov na príslušných orgánoch, prípadne zefektívnením práce a znížením administratívneho zaťaženia. Za veľmi dôležitý faktor možno považovať aj vybudovanie a posilnenie dôvery medzi platobnou agentúrou a miestnymi akčnými skupinami, keďže práve dôvera je jedným z kľúčových elementov pri budovaní partnerstva.

Jedným zo spôsobov akým sa MAS Malohont vyrovnáva so spomínanými problémami je vlastný grantový program, ktorý je v podmienkach Slovenska unikátny. Starostovia obcí spadajúcich do územia MAS sa zaviazali každoročne prispievať určitým percentom z rozpočtu v prospech programu. Prostredníctvom týchto financií sú následne podporované aktivity, ktoré nie sú oprávnené na finančnú pomoc z prístupu LEADER. Takýto program je v podstate pre obce výhodný, keďže prispievajú relatívne malou čiastkou v porovnaní s tým, aký príspevok z programu dostanú v prípade, že sa oň budú úspešne uchádzať.

Takýto krok znamená významný posun v chápaní pomoci smerovanej „zdola nahor“ a je výsledkom vysokého stupňa partnerstva, spolupráce a dôvery. Rovnako je aj dôkazom toho, že pre rozvoj územia je nevyhnutné aktívne generovanie vlastných finančných prostriedkov a nie len pomoc zvonka.

SWOT analýza programu LEADER v MAS Malohont a v podmienkach SR

Informácie získané v prostredí miestnej akčnej skupiny Malohont sme spracovali do SWOT analýzy programu LEADER pričom sme brali do úvahy teoretické východiská pre implementáciu tohto programu. Napriek tomu, že východiskové informácie sa týkajú konkrétnej MAS, vzhľadom na podobnosť situácií v ostatných regiónoch Slovenska, je možné tieto výstupy generalizovať na program LEADER ako taký.

Tabulka 1 - SWOT analýza MAS Malohont a programu LEADER

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Tvorba partnerstiev medzi obcami a regiónmi Participácia občanov pri tvorbe stratégie Generovanie vlastných finančných prostriedkov v regióne Rekonštrukcia infraštruktúry a kultúrneho dedičstva v obciach</p>	<p>Obmedzený výber opatrení (vynechaná Os 1 a 2) Vybrané opatrenia nepodporujú inovácie a malé a stredné podnikanie Dlhá doba schvaľovania a vyplácania financií zo strany PPA Prehnaná byrokracia medzi MAS a PPA Finančná neistota prijímateľov pomoci Malý vplyv jednotlivých MAS na rozhodovací proces na národnej úrovni</p>
Príležitosti	Ohrozenia
<p>Prerozdelenie finančných prostriedkov medzi opatreniami za účelom efektívnejšieho dosahovania stanovených cieľov Zahrnutie Osi 1 a 2 medzi opatrenia Spolupráca medzi MAS (národná aj medzinárodná) Zahrnúť opatrenia podporujúce mikro-podniky Inovatívne projekty Využitie programu k zvýšenému generovaniu finančných prostriedkov v regióne</p>	<p>Chýbajúca kompenzácia pre členov MAS ohrozuje ich účasť na chode MAS Použitie financií z programu LEADER ako náhrada verejných výdavkov Použitie financií z programu LEADER ako doplnok obecných rozpočtov namiesto ich použitia na podporu projektov slúžiacich väčšiemu počtu príjemcov Nie všetky sociálne skupiny prítomné v MAS sú oprávnenými príjemcami pomoci z programu LEADER Nízka miera stotožnenia sa s programom LEADER zo strany obyvateľov</p>

Zdroj: Vlastné spracovanie

Záver

Pri analýze finančných a inštitucionálnych problémov MAS Malohont sme zistili viaceré problémy, ktoré možno zovšeobecniť aj na ostatné miestne akčné skupiny, Prvým dôležitým problémom je nedostatočná podpora malého a stredného podnikania prostredníctvom programu LEADER.

Druhým problémom, s ktorým sa stretávajú prijímatelia pomoci je zdĺhavý a nepružný systém schvaľovania Žiadostí o nenávratný finančný príspevok a vyplácania príspevkov. Náprava tohto stavu by bola možná jednak zefektívnením procesu vyplácania príspevkov a to napríklad vybudovaním dôvery medzi zúčastnenými stranami, prípadne posilnením ľudských zdrojov na príslušných úradoch.

Efektívnym nástrojom na rozvoj regiónov je tiež vytvorenie vlastného grantového programu pre financovanie aktivít neoprávnených na pomoc cez program LEADER. Takýto program vytvorila MAS Malohont a môže byť dobrým príkladom pre ostatné miestne akčné skupiny na Slovensku.

Zmena súčasnej situácie a odstránenie väčšiny problémov by mohli nastať v blízkom období a to pri definovaní podporovaných opatrení pre nové programovacie obdobie 2014 – 2020, najmä zaradením väčšieho množstva aktivít zameraných na podporu malých a stredných podnikov.

Literatúra

- [1] EURÓPSKA KOMISIA. Prístup Leader: základný sprievodca, Dostupné na: http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/pdf/library/methodology/leader_approach_sk.pdf
- [2] ČERVENÁ, G., KROUPOVÁ, Z. 2007. Rozvoj venkova v súvislosti s programom LEADER 2007 – 2013 a Agendou 21. In *Sborník příspěvků z vědecké konference INPROFORUM 2007*. České Budějovice, Ekonomická fakulta JU v ČB, s. 91 – 95. ISBN 978-80-7394-016-4.
- [3] HRADISKÁ, A. 2007. Příklady a zkušenosti přístupu Leader. In *Náš vidiek*, 2007, č. 4, Vyd. OZ VIPA a OZ VOKA 7 s., Dostupné na: http://www.voka.sk/download/2007_04.pdf
- [4] KROUPOVÁ, Z. – ČERVENÁ, G. 2007. LEADER v oblasti rozvoje českého enkova. In *Inovace – Podniky – Regiony – Organizace*. České Budějovice: JČU, 2007. 350 – 354 s. ISBN 978-80-7394-016-4.
- [5] NEUPAUEROVÁ, Z. 2010. Iniciativa LEADER ako finančný nástroj regionálneho rozvoja v SR. In: *Zborník príspevkov z konferencie: Národná a regionálna ekonomika VIII*, Herľany, Októbra 2010, s. 13- 15. ISBN 978-80-553-0517-2.
- [6] MACHOL, I., Dax, T. 2004. *LEADER - good practice in territorial rural development. Synthesis of case studies*. Juli 2004, ESPON project 2.1.3. Wien. 7 Seiten. Dostupné na internete: http://www.berggebiete.eu/cms/dmdocuments/laendliche_entwicklung/artikel_machold_leader-synthesis_espon.pdf
- [7] MILOTOVÁ, B. 2011. Implementácia prístupu LEADER na Slovensku: kritický pohľad. In *Zborník príspevkov z XIV. Medzinárodného kolokvia o regionálnych vedách*, Bořetice, 22. – 24. června 2011, Masarykova univerzita, ISBN 978-80-210-5513-1.
- [8] NIEMI, J., AHLSTEDT, J. 2007. *Finnish Agriculture and Rural Industrie*. Helsinki: MTT Economic Research, 2007, 97 s. ISBN 978-951-687-146-5
- [9] PROGRAM ROZVOJA VIDIEKA SR 2007-2013, Dostupné na <http://www.apa.sk/index.php?navID=252>.
- [10] ROSOVÁ, A. 2003. Iba poľnohospodárstvo vidiek neuživí. In *Roľnícke noviny*. 2003, č. 27, s. 1 a 3. ISSN 1335-440X.
- [11] SVOBODOVÁ, H. 2010. Realita postavení miestnych akčných skupín v rozvoji venkova České republiky – ciele, aktivity, bariéry – pohľadom geografa v praxi. In *Geografie pro život ve 21. století: Sborník příspěvků z XXII. sjezdu České geografické společnosti*, 31. augusta - 3. septembra 2010. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010, s. 744-747. ISBN 978-80-7368-903-2.
- [12] TVRDOŇOVÁ, J. 2006. *Miestne akčné skupiny typu LEADER a tvorba stratégií sociálno- ekonomického rozvoja*. VOKA, 2006, 8 s. ISBN 80- 89274-00-5.
- [13] TVRDOŇOVÁ, J. 2007, Projekty spolupráce v prístupe LEADER. In *Náš vidiek*, 2007, č.4, Vyd. OZ VIPA a OZ VOKA 5 s., 2007 [cit 2010-03-02] Dostupné na: http://www.voka.sk/download/2007_04.pdf

Adresy autorov:

Ing. Zuzana Bohátová, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja, Tr. A. Hlinku 2, 949 76, Nitra, Slovensko, Tel.: 037/641 5080, e-mail: Zuzana.Bohatova@uniag.sk

Ing. Monika Bumbalova, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja, Tr. A. Hlinku 2, 949 76, Nitra, Slovensko, Tel.: 037/641 5656, e-mail: Monika.Bumbalova@uniag.sk